

İRAN'DAKİ GELİŞMELER IŞIĞINDA TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİ BİRİNCİ TOPLANTI NOTU

14.02.2006

Türkiye Ekonomi
Politikaları Araştırma
Vakfı

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Enstitüsü (Tepav|Eprî), 14 Şubat 2006 Salı günü, Amerikadaki saygın düşünce kuruluşlarından Center for Strategic and International Studies (CSIS) Türkiye Projesi Direktörü Sayın Bülent Alırıza'nın ana konuşmacı olduğu "İran'daki Gelişmeler Işığında Türk-Amerikan ilişkileri" başlıklı dar katılımlı bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıya Alırıza'nın yanı sıra Türk siyaset, medya ve akademi dünyasından önemli isimler katılmıştır..

Toplantının ilk bölümünde, İran krizi kendi içinde barındırdığı tüm farklılıklara rağmen önceki dönemde ortaya çıkan Irak krizi ile karşılaştırılmıştır. Toplantıdaki bazı katılımcılar tarafından Amerika'nın İran'a er geç askeri bir müdahalede bulunacağı çünkü Amerikan kamuoyunda, Kongrede, Senatoda, Cumhuriyetçiler ve Demokratlar arasında İran'a karşı bir tutumun mevcut olduğu düşüncesi belirtilmiştir. Bu tezi Bush-Cheney ikilisinin çeşitli platformlarda yaptığı açıklamalarla sık sık dile getirdiği ve Amerika'daki politikacıların İran'ın küçük bir zümre tarafından yönetildiği ve buna izin vermeyecekleri açıklamalarını birçok kez yaptıkları belirtilmiştir. Irak krizi sırasında CIA'in Bush yönetimi ile ters düştüğü fakat bu kurumda o zamandan beri önemli personel değişikliklerinin olduğu ve bu yeni şekliyle ileriki dönemde İran konusunda yönetim ile zıt fikirlerin ortaya çıkmasının beklenmediği dile getirilmiştir. Toplantıda bazı katılımcılar tarafından Amerikan kamuoyunun da İran'a bir saldırının desteklenmesi için elverişli olduğu çünkü pro-saldırı söylemlerde kamuoyunun duyarlı olduğu milli güvenlik faktörünün kullanıldığı belirtilmiştir. Sonuç olarak popüler bir söylemle yapıldığı takdirde İran'a müdahalenin, Irak krizine rağmen yine de olası görüldüğünü vurgulanmıştır. Bu tezi destekleyen başka bir gelişme de başta İngiltere olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinin de yavaş yavaş A.B.D. ile aynı çizgiye yaklaşması olarak nitelendirilmiştir. Dile getirilen bir diğer husus da bu süreçte İsrail'in oynayacağı rol olmuştur. Kimilerine göre İsrail, İran'a askeri müdahalede bulunmasa bile özellikle İran ve çoğu İslam ülkesi tarafından suçlanacak ve bu nedenle de İsrail'in bu hareketi Amerika ile birlikte gerçekleştirmemek için hiçbir önemli nedeni kalmayacaktır.

Toplantıda Türkiye açısından ele alınan en önemli konu ise İran'daki son gelişmelerin Türkiye-A.B.D. ilişkilerini nasıl etkilediği olmuştur. Katılımcılara göre İran'ın nükleer aktiviteleri ile ilgili Güvenlik Konseyi'ne gitmesi durumunda ambargolar Türkiye'yi büyük ölçüde etkileyecektir. 1 Mart Krizi ve bu krizin etkileri bağlamında artık A.B.D. Ak Parti'den reddedeceğini bildiği bir istekte bulunamaz ve Türkiye'siz ambargo kullanması da çok zor olur. Bu nedenlerle ileriki dönemlerde Türkiye diplomatik olarak çok sıkışacak gibi görünmektedir.

İRAN'DAKİ GELİŞMELER IŞIĞINDA TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİ BİRİNCİ TOPLANTI NOTU

Türkiye'nin bu süreçte diplomatik çözüm yolu istediği özellikle vurgulanmıştır. Türkiye'nin İran'a askeri müdahaleyi ancak diğer uluslararası aktörlerin bu konuda tek birlik halinde hareket etmeleri durumunda destekleyeceği ve Türkiye'nin mecburen ambargoya katılmak zorunda kalabileceği vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler'den sıkı bir yaptırım politikası uygulaması durumunda Türkiye çok zor bir durumla karşı karşıya kalacağı, çünkü İran ile Türkiye arasındaki ticari ve doğalgaz anlaşmalarının kesilmesi durumu ortaya çıkabileceği üzerinde durulmuştur.

Toplantının son bölümünde konu İran perspektifinden değerlendirilmiş ve İran'daki gelişmeleri sadece Ahmedinejad'a indirgeyerek değerlendirmenin mümkün olmadığı, Ahmedinejad ve Güvenlik Konseyi'nin birçok konuda farklı açıklamalar yaptığı, bu nedenlerle de İran'ın hala geniş bir diplomasi alanı olduğu dile getirilmiştir. Konuşmacılar son olarak İran-ABD sorununun nükleer sorun olmanın ötesinde bir rejim değişikliği sorunu olarak algılanması gerektiği konusunda aynı fikirde olduklarını belirtmişlerdir.